

Αφορμή για το συγκεκριμένο θέμα είναι η καταγωγή, το βίωμα και συνεπώς το δέσιμο με τον τόπο.

Ο Αμβρακικός κόλπος χαρακτηρίζεται ως ένας από τους σημαντικότερους υδροβιότοπους της Ελλάδας. Πρόκειται για μια προστατευμένη συνεπώς περιοχή που τη χαρακτηρίζει μια ιδιαίτερη ταυτότητα του τοπίου.

-Νερό – ζωή – τόπος.

Ο έκτασης 400 τετραγωνικών χιλιομέτρων περίπου Κόλπος, μεταξύ Στερεάς Ελλάδας και Ηπείρου αποτελεί μια κλειστή θάλασσα, η οποία περιλαμβάνει πολλούς μικρότερους υγροτόπους. Ο Αμβρακικός επικοινωνεί με το Ιόνιο Πέλαγος μέσω ενός στενού διαύλου πλάτους 500 μέτρων ανάμεσα στο Άκτιο και την Πρέβεζα και θα μπορούσε κανείς να την προσομοιάσει με τη θάλασσα της Μεσογείου.

Ο πλούτος του Αμβρακικού, που εστιάζεται κυρίως στο βόρειο τμήμα του είναι καλά κρυμμένος. Ανύπαρκτες φυγές από τον οδικό άξονα τον καθιστούν αθέατο και δύσκολα προσβάσιμο. Οι αποκαλούμενες συχνά ως οι τρεις “νύμφες” του Αμβρακικού, η Πρέβεζα, η Βόνιτσα και η Αμφιλοχία είναι κτισμένες στις όχθες του Κόλπου και είναι άρρηκτα επομένως δεμένες με το υγρό στοιχείο. Η Πρέβεζα είναι κτισμένη δυτικά στην είσοδο του Αμβρακικού, διαθέτει ακέραια τα πλούσια ίχνη της ιστορικής της διαδρομής, και παρέχει πρόσβαση στις ακτές του Ιονίου συνολικής έκτασης 50 χιλιομέτρων. Λόγοι οι οποίοι την έχουν καττάξει σαν την περισσότερο αναπτυγμένη τουριστικά πόλη της ευρύτερης περιοχής. Η υποθαλάσσια σύραγγα που ενώνει την πόλη με το νομό Αιτωλοακαρνανίας έχει ενιχύσει αυτό της τον ρόλο την τελευταία δεκαετία.

Η Αμφιλοχία κτισμένη στο πιο εσωτερικό σημείο του όρμου του Αμβρακικού αμφιθεατρικά πάνω σε δύο λόφους, σε μια αρκετά σημαντική θέση - σταυροδρόμι, αφού για αιώνες αποτελεί τη μοναδική δίοδο από τη Δυτική Στερεά Ελλάδα στην Ήπειρο.

Η Βόνιτσα βρίσκεται στα νότια του Κόλπου κτισμένη στον μυχό απάνεμου ορμίσκου, τον οποίο οριοθετούν δύο ακρωτήρια.

Στα βόρεια του Κόλπου η Άρτα, που μπορεί να μην είναι σε άμεση σχέση με τη θάλασσα του Αμβρακικού, αποτελεί όμως το μεγαλύτερο αστικό κέντρο της περιοχής και είναι κτισμένη στη θέση τη αρχαίας πόλης Αμβρακίας που χάρισε το όνομά της στον Αμβρακικό Κόλπο.

Το τεχνητό συμπληρώνει το φυσικό σε μια αιώνια και διάχυτη συνύπαρξη, όπου το υδάτινο στοιχείο συνδέεται με την παράδοση και τις μνήμες. Πλέγματα από καλαμιώνες και λουρονησίδες αποτελούν πρωταρχικά στοιχεία ενδιαφέροντος, καθώς η δυναμική του υγρού στοιχείου δημιουργεί μεταίχμια γης και θάλασσας, δημιουργεί χαράξεις, περάσματα και πορείες στο χώρο, αλλά και οδηγεί και φυλακίζει τη ζωή σε επιμέρους ενότητες, τις λιμνοθάλασσες.

Επιπεδότητα, ίχνη, κατασκευές στο νερό συνθέτουν και διαμορφώνουν καταλυτικά το χωρικό πλαίσιο.

-Από την αρχαιότητα αλλά και τη Ρωμαϊκή εποχή, το Βυζάντιο, την Τουρκοκρατία και τέλος της σύγχρονη εποχή, ο Αμβρακικός αποτέλεσε κέντρο σημαντικών γεγονότων, τα οποία διαμόρφωσαν και καθόρισαν την ιστορία της Ελλάδας. Στην περιοχή αναπτύχθηκαν πλούσιες αρχαίες πόλεις, σημαντικότερες εκ των οποίων η Κασσώπη, η Αμβρακία και αργότερα η Νικόπολη.

-Η Νικόπολη της Ηπείρου, το όνομα της οποίας εμπεριέχει τη λέξη νίκη, είναι κτισμένη στη χερσόνησο, η οποία χωρίζει τον Αμβρακικό κόλπο από το Ιόνιο πέλαγος. Βρίσκεται απέναντι από το Άκτιο και 6 χιλ. βόρεια από την Πρέβεζα. Θαλάσσιοι και χερσαίοι δρόμοι οδηγούσαν στη Νικόπολη και την κατέστησαν σημαντικό εμπορικό κέντρο. Η πόλη ιδρύθηκε ως σύμβολο της μεγάλης νίκης του Ρωμαίου αυτοκράτορα Αυγούστου ενάντια στο Μάρκο Αντώνιο και την Κλεοπάτρα της Αιγύπτου στη Ναυμαχία του Ακτίου το 31 π.Χ. και άκμασε κατά τη ρωμαϊκή περίοδο.

-Ένα από τα σημαντικότερα έργα της αρχαίας αυτής πόλης είναι το Υδραγωγείο.

Ξεκινάει από το βόρειο άκρο της κοιλάδας του Λούρου, κοντά στο χωριό Αγ. Γεώργιος, βόρεια της Φιλιπιάδας. Κατασκευάστηκε μετά την ίδρυση της Νικόπολης για να εξασφαλίσει την υδροδότηση της νέας πόλης. Ο αγωγός του υδραγωγείου μήκους 50χλμ. περίπου, μετέφερε πόσιμο νερό από τις πηγές του ποταμού Λούρου στη Νικόπολη, διασχίζοντας πλαγιές λόφων, ποταμούς και πεδιάδες.

-Μετά την παρακμή της Νικόπολης αρχίζει η ανάπτυξη της Πρέβεζας στη σημερινή της θέση, ως κυριότερο πλέον λιμάνι της περιοχής. Σε σχετικά μικρή απόσταση από το λιμάνι της Πρέβεζας, κάτω από το λόφο της Σαλαώρας, κατασκευάστηκε από τον Αλή Πασά ένα δεύτερο λιμάνι. Τελευταίο κατασκευάστηκε το λιμάνι της Κόπραινας, στα παράλια της Άρτας, όπου εγκαταστάθηκαν ελληνικά τελωνεία μετά την απελευθέρωση της Άρτας το 1890. Το λιμάνι αυτό απέκτησε ζωτική σημασία τόσο για την Άρτα όσο και για την Ήπειρο γενικότερα, αφού έπαψε να λειτουργεί το λιμάνι της Σαλαώρας. Όταν το αυτοκίνητο άρχισε να ανταγωνίζεται τα πλοία που μετέφεραν εμπορεύματα, το λιμάνι της Κόπραινας υποβαθμίστηκε και μαζί του όλος ο οικισμός, ο οποίος ζούσε από το λιμάνι. Το μέρος ερήμωσε και για χρόνια έμεναν εγκαταλελειμμένα τόσο τα κτιριακά αποθέματα όσο και οι γενικότερες υποδομές, τα οποία περιήλθαν στην ιδιοκτησία της Κτηματικής Εταιρίας του Δημοσίου.

Φυσικό περιβάλλον

Η παράδοση λέει πως ο Μ. Αλέξανδρος άνοιξε το στενό της Πρέβεζας και έκτοτε ο Αμβρακικός, από πλούσιος κάμπος με άφθονα βουβάλια και πρόβατα μετατράπηκε σε θάλασσα, πλούσια σε ψάρια και όστρακα. Ο Αμβρακικός έχει υποστεί μεγάλες μορφολογικές αλλαγές κατά τη διάρκεια των ετών εξαιτίας διακυμάνσεων του επιπέδου της θάλασσας αλλά και τεκτονικής δραστηριότητας.

-Ο Αμβρακικός Κόλπος είναι ένας τόπος κλειστός και κατά συνέπεια προστατευμένος. Στην αίσθηση αυτής της προστασίας συμβάλλουν οι ορεινοί όγκοι που τον περιστοιχίζουν. Η περιοχή χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία του ορεινού αναγλύφου στα βόρεια, την απόληξη στην πεδιάδα της Άρτας και εν τέλει το «βύθισμα» στις λιμνοθάλασσες και στον κόλπο. Στην ευρύτερη περιοχή διακρίνονται τρία επιμήκη ορεινά συγκροτήματα, τα οποία δημιουργούν το συγκρότημα της Δυτικής Πίνδου.

-Οι βόρειες ακτές του Αμβρακικού κυριαρχούνται από την παρουσία δελταϊκών

σχηματισμών. Οι βασικοί υπεύθυνοι για τη δημιουργία των υγροτόπων είναι οι ποταμοί Λούρος και Άραχθος.

.Αυτό το πολύ σπάνιο διπλό δέλτα των ποταμών τροφοδοτεί τον κάμπο της Άρτας και τις εκεί καλλιέργειες καθώς επίσης και τις λιμνοθάλασσες με γλυκό νερό.

Το μέγιστο βάθος του κόλπου εμφανίζεται στην ανατολική πλευρά και λαμβάνει τιμές από 60 ως 65 μέτρα, ενώ η βόρεια πλευρά του αντιπροσωπεύει εκτάσεις με βάθη ως 5 μέτρα. Οι κλίσεις των πρανών όπως εμφανίζονται στο βόρειο, νότιο, ανατολικό και δυτικό τμήμα παρουσιάζουν έντονη ασυμμετρία. Στο νότιο και ανατολικό τμήμα οι κλίσεις του εδάφους είναι εντονότερες, ενώ στο βόρειο εκτείνεται η πεδιάδα της Άρτας.

Στο εσωτερικό του Αμβρακικού καλά κρυμμένοι αναπτύσσονται σπουδαίοι υγρότοποι.

Ο υγρό-τοπος δεν είναι ούτε νερό, ούτε γη. Είναι ένας τόπος με αυξημένη δυναμική κι αυτό γιατί συνδυάζει δύο τόσο αντιφατικά χαρακτηριστικά.- Αποτελεί το ενδιάμεσο, τη μετάβαση, την ισοροπία. Δεν είναι ούτε το ένα ούτε το άλλο, -αλλά και τα δύο και αυτά τον καθιστούν τόπο εξαιρετικής σημασίας. Εδώ το γλυκό νερό των ποταμών σμίγει με το αλμυρό νερό της θάλασσας και δημιουργεί εκείνες τις συνθήκες ώστε να αναπτύσσεται εντός των ορίων του πλούσια βιο – ποικιλότητα. Ανεξάντλητη πηγή ζωής εδώ και αιώνες τρέφει τόσο άγρια ζώα και πουλιά που βρίσκουν εδώ καταφύγιο, όσο και τον άνθρωπο που έχει μάθει να τον χρησιμοποιεί και να τον εκμεταλλεύεται.

-Ο σχεδόν κλειστός κόλπος του Αμβρακικού περιλαμβάνει ένα πραγματικό μωσαϊκό υγροτόπων, οι οποίοι συγκεντρώνουν 21 αυτόνομες λιμνοθάλασσες, περισσότερες από κάθε άλλο μέρος της Ελλάδας και από τις μεγαλύτερες της μεσογειακής Ευρώπης.

Οι περισσότερες εκτενείς λιμνοθάλασσες και αλμυρά έλη βρίσκονται στις βόρειες ακτές του κόλπου, όπου αναπτύσσεται και το διπλό δέλτα των ποταμών.

-Οι υγρότοποι του Αμβρακικού και τα περίχωρά τους έχουν χαρακτηριστεί ως διεθνούς σημασίας και από τις αρχές της δεκαετίας του '80 έχει πραγματοποιηθεί ένας σχετικά μεγάλος αριθμός περιβαλλοντικών μελετών στην περιοχή.

236.490 στρέμματα τελούν υπό καθεστώς προστασίας της σύμβασης RAMSAR, 105.000 στρέμματα αποτελούν Καταφύγιο Άγριας Ζωής και 230.040 στρέμματα της περιοχής καλύπτονται από τη Ζώνη Ειδικής Προστασίας.

Ως Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού χαρακτηρίζεται η χερσαία και θαλάσσια περιοχή του Αμβρακικού κόλπου που βρίσκεται εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προ του 1923. Με την ανακήρυξη του Εθνικού Πάρκου μπαίνουν αυστηρότεροι κανόνες στην υδατοκαλλιέργεια, την αλιεία και την κτηνοτροφία στην περιοχή και οριοθετούνται οι τρεις ζώνες προστασίας:

- Α' ζώνη απόλυτης προστασίας
- Β' ζώνη περιοχή ειδικών ρυθμίσεων
- Περιφερειακή ζώνη

-Πολλές λιμνοθάλασσες χωρίζονται από τη θάλασσα με λουρονησίδα, μια μακριά και πολύ στενή λουρίδα γης. Η λουρονησίδα αποτελεί το όριο, το μεταίχμιο.

-Η μία πλευρά της βρέχεται από τα νερά του κόλπου και η άλλη πλευρά από τα νερά της λιμνοθάλασσας. Σχηματισμένες φυσικά από τις συγκεντρώσεις των φερτών υλικών, αποτελούν θα έλεγε κανείς κονδυλιές της φύσης πάνω στο νερό. -Ορισμένες λουρονησίδες έχουν σχηματιστεί από εκατομμύρια όστρακα αντί από άμμο. Αυτές οι «οστρακοπαράλιες» είναι από τις ελάχιστες που υπάρχουν στη Μεσόγειο. -Αυτή η συνέχεια της γραμμής διακόπτεται από φυσικά ανοίγματα, που αποτελούν τις διόδους επικοινωνίας με τη θάλασσα. Γιγάντια χωνιά που ανανεώνουν τα νερά των λιμνοθαλασσών συνεχώς με αλμυρό νερό. -Σε αυτά τα σημεία ο άνθρωπος έχει εγκαταστήσει τα λεγόμενα «διβάρια», ειδικά φράγματα που επιτρέπουν στο νερό να περνάει, αλλά παγιδεύουν τα ψάρια και τα καρκινοειδή. Τρεις είναι οι βασικές λιμνοθάλασσες της περιοχής: η λιμνοθάλασσα της Ροδιάς, η λιμνοθάλασσα Τσουκαλιό, νότια της Ροδιάς και η λιμνοθάλασσα Λογαρού.

Σχέση Φυσικού- Ανθρωπογενούς Περιβάλλοντος

-Η ανάπτυξη των λιμανιών της Κόπρανας και της Πρέβεζας ως αλιευτικών και εμπορικών κέντρων σηματοδότησε τη συνύπαρξη της αλιευτικής δραστηριότητας στον κόλπο και τις λιμνοθάλασσες, με την εμπορική δραστηριότητα. Με την τράινα ή το παραγάδι, τη γυροβολιά ή το πυροφάνι, τους βωλκούς ή τα καμάκια και τις καλαμωτές ή τις καμπάνες, οι κάτοικοι των παράκτιων περιοχών του Αμβρακικού ψαρεύουν στον κόλπο, στα ποτάμια και τις λιμνοθάλασσές του.

-Η περιοχή ήταν τόσο πλούσια σε αλιεύματα ώστε ήταν αδύνατο να τα λογαριάσεις και από εκεί ονομάστηκε η λιμνοθάλασσα *Λογαρού* και επίσης χρειαζόταν τσουκάλι για να μεταφερθούν κι έτσι προέκυψε το όνομα της λιμνοθάλασσας *Τσουκαλιό*.

-Ο Αμβρακικός μέσα από τα ποτάμια με τις φερτές ύλες και τις παροδικές πλημμύρες συντηρεί για αιώνες όλο αυτό το πλέγμα των εσωτερικών υδάτων και ανανεώνει τους ιχθυοπληθυσμούς των λιμνοθαλασσών με γόνο από το Ιόνιο Πέλαγος.

Την περίοδο Μαρτίου – Ιουνίου τα ψάρια με αντοχή σε ευρύ φάσμα αλατότητας, κινούμενα προς τις περιοχές μειωμένης αλατότητας και πλούσιας τροφής, προσελκύονται στον Αμβρακικό και στη συνέχεια στις λιμνοθάλασσες μέσα από τα στόμια που τις συνδέουν με τα νερά του κόλπου. Την υπόλοιπη περίοδο οι ιχθυοπληθυσμοί κινούνται αντίθετα και μέσα από τα ειδικά στόμια των κατασκευών αυτών επιστρέφουν στις σταθερότερες θερμοκρασιακές συνθήκες της ανοιχτής θάλασσας. -Εκεί οι ψαράδες τοποθετούν τις ιδιότυπες παγίδες – φράγματα και τις καλαμωτές για να φυλακίσουν τα ψάρια εντός των λιμνοθαλασσών κατασκευάζοντας μόνιμες ιχθυοσυλληπτικές κατασκευές.

-Οι κάτοικοι της Μεσογείου εκμεταλλεύτηκαν από την αρχαιότητα τη συμπεριφορά των συγκεκριμένων ψαριών – κοινή σε όλες τις παράλιες περιοχές της Μεσογείου- σε περιοχές με παρόμοια μορφολογία και υδρολογία. -Με απλές επεμβάσεις μετέτρεψαν αυτές τις υφάλμυρες λεκάνες σε πλούσια φυσικά ιχθυοτροφεία.

Σε κάθε περιοχή αναπτύχθηκαν διαφορετικές, αλλά πάντοτε συγγενείς, μέθοδοι και κατασκευές για την αποτελεσματικότερη αλιεία στα φυσικά αυτά ιχθυοτροφεία.

Οι τρόποι αλιείας στις λιμνοθάλασσες στηρίχθηκαν στην παρατήρηση της συμπεριφοράς των ψαριών στις διάφορες καιρικές συνθήκες (άνεμοι, φάσεις σελήνης), τις ωκεανογραφικές συνθήκες (παλίρροια, ρεύματα), τις περιβαλλοντικές συνθήκες (θερμοκρασία νερών, αλατότητα), καθώς και στην καλή γνώση των μετακινήσεων κάθε είδους από και προς τη λιμνοθάλασσα. Με βάση αυτές τις γνώσεις σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν οι επόμενες κατασκευές.

Η λέξη «διβάρια» προέρχεται από τη λατινική λέξη *vinarium* που σημαίνει ζωοτροφείο. Διβάρια ονομάστηκαν οι περιοχές στην ευρύτερη ζώνη των στομίων, - μέσω των οποίων επικοινωνούσαν οι λιμνοθάλασσες με τον κόλπο. -Εκεί, τοποθετούνταν οι καλαμωτές παγίδες και ολοκληρωνόταν η διαδικασία της

εισόδου του γόνου και της αλίευσης των εμπορεύσιμων ψαριών. Το σχήμα V των στομιών των καλαμωτών παγίδων επέτρεπε την άνετη είσοδο των ψαριών, αλλά έκανε πρακτικά αδύνατη την επιστροφή τους στη θάλασσα.

Οι καλαμωτές πλέκονταν από καλάμια, δεμένα μεταξύ τους με βούρλα ή ψαθιά.

Η κατασκευή των καλαμωτών απαιτούσε εξαιρετική επιδεξιότητα και γνώση. Το πλέξιμο τους συνήθως γινόταν από τέσσερα άτομα, τα οποία κάθονταν το ένα δίπλα στο άλλο και χρησιμοποιούσαν καλάμια της περιοχής -τα οποία έπλεκαν με βούρλα αλλά και με ψαθί. Όπου ήταν απαραίτητο, επάνω στα καλάμια εφάρμοζαν πλεκτό σύρμα εμπορίου και ακολούθως καλάμια και σύρμα δένονταν σφιχτά.

-Με την πάροδο των ετών οι καλαμωτές έγιναν περισσότερο πολύπλοκες, προσαρμοσμένες στις ανάγκες και τα είδη κάθε φυσικού ιχθυοτροφείου

- Οι πιο βασικές εργασίες ρουτίνας στα διβάρια ήταν η ανανέωση των καλαμωτών, η στήριξη και σταθεροποίηση του περιφερειακού φυσικού αναχώματος με ογκόλιθους και άλλα υλικά, το άνοιγμα των στομιών από το φράξιμο που προκαλούσαν οι θύελλες και η φύλαξη του ιχθυοτροφείου. Οι παραδοσιακές ιχθυοπαγίδες χρησιμοποιούνταν στον Αμβρακικό μέχρι τη δεκαετία του '80 σε σχηματισμούς ανάλογους της συμπεριφοράς κάθε διβαριού

- Η καμπίνα είναι εργαλείο που στήνεται στις όχθες των ποταμών του Αμβρακικού για το ψάρεμα ποταμίσιων ειδών και το οποίο ψαρεύει στα τυφλά.

-Ένα δίχτυ επιφάνειας 10-12 μέτρων τεντώνεται με δύο μεγάλα έυκαμπτα ξύλα χιαστί τοποθετημένα πάνω από την επιφάνεια του νερού σε σημεία μεγάλης συγκέντρωσης. Το δίχτυ βυθίζεται και παραμένει για κάποιο χρονικό διάστημα στον βυθό και στη συνέχεια σηκώνεται απότομα, αιχμαλωτίζοντας τα ψάρια που βρίσκονται από πάνω του.

-Τα Καλαμίδια είναι πολλά καλάμια μπηγμένα στο βυθό και κατάλληλα δολωμένα. Τοποθετούνται κυρίως σε περιοχές από τις οποίες περνά το χέλι και δολώνεται κυρίως με μικρή μουρμούρα.

-Στις λιμνοθάλασσες ο βολκός δένεται στις λεγόμενες βάρδιες με δύο σχοινιά πάνω σε ποτισμένους ξύλινους πασσάλους, αντίθετα και παράλληλα προς το ρεύμα στο εσοδευτικό στόμιο

. -Χρησιμοποιείται κατ' εξοχήν για χέλια, αλλά πιάνονται και γωβιοί και γαρίδες. Οι εγκαταστάσεις αυτές ήταν απαραίτητες για το ψάρεμα του χελιού, διότι οι καλαμωτές παγίδες δεν μπορούσαν να το συγκρατήσουν.

-Το ξυλόδιχτο είναι ο μόνος τρόπος αλιείας κατά τον οποίο επιτρεπόταν, στο παρελθόν, να συμμετάσχουν και οι «ελεύθεροι» (μη συνεταιρισμένοι) αλιείς στην αλίευση της λιμνοθάλασσας. -Τα μέλη του συνεταιρισμού κύκλωναν μια περιοχή με τα πριάρια τους και άπλωναν τα δίχτυα τους. Οι ελεύθεροι αλιείς σχημάτιζαν έναν δεύτερο κύκλο γύρω από τους προηγούμενους κρατώντας τα καμάκια τους. Όσα ψάρια διέφευγαν από το δίχτυ επιτρεπόταν να τα καμακώσουν οι ελεύθεροι αλιείς.

- Το Νταλιάνι το έφερε στον Αμβρακικό το 1922 ένας ψαράς πρόσφυγας από τη Μαύρη Θάλασσα και τον δίδαξε στους ψαράδες της Πρέβεζας.

Εγκαθίσταται σε ορισμένες θέσεις – περάσματα αγελαίων ψαριών, μέσα στον κόλπο του Αμβρακικού και περιλαμβάνει τη θαλάσσια περιοχή του περάσματος.- Εκεί, στήνεται μια μεγάλη παγίδα με δίχτυα και δύο παρατηρητήρια, από τα οποία ελέγχεται η κίνηση των κοπαδιών, όπως κατευθύνονται προς την παγίδα. -Ο πρώτος παρατηρητής δίνει το σινιάλο ότι πλησιάζει το κοπάδι και ο δεύτερος σηκώνει το σχοινί με το οποίο είναι δεμένο το δίχτυ. -

Αμέσως πλησιάζουν την παγίδα οι ψαράδες, που περιμένουν γύρω από την αποκλεισμένη περιοχή μέσα στα πριάρια τους και τραβώντας το δίχτυ μαζεύουν τα ψάρια, που έχουν εγκλωβιστεί. Σε κάθε νταλιάνι συμμετέχουν γύρω στα 12 άτομα και το δίχτυ μπορεί να σηκωθεί έως και δέκα φορές την ημέρα. Το

τελευταίο νταλιάνι που έχει απομείνει στον κόλπο του Αμβρακικού βρίσκεται στη Λασκάρα και ανήκει στον Αλιευτικό Συνεταιρισμό Πρέβεζας. Η όλη επιτυχία της μεθόδου στηρίζεται στην ικανότητα του παρατηρητή, ο οποίος αντικαθίσταται ανά δύο ώρες και στο συντονισμό των κινήσεων των ψαράδων. -Η ζωή των ψαράδων έχει τη δική της ιδιομορφία, αφού η διαχείριση των λιμνοθαλασσών απαιτεί τη συνεχή παρουσία των ψαράδων στο διβάρι, τόσο για τις πολλαπλές καθημερινές εργασίες και την αλιεία, όσο και για τη φύλαξή του από το φόβο κλοπής αλιευμάτων και αλιευτικών εργαλείων. Έτσι, η λουρονησίδα της λιμνοθάλασσας χωριζόταν σε μία ή περισσότερες θέσεις ανάλογα με το μέγεθός της, τις οποίες φύλασσαν τουλάχιστον δύο συνέταιροι, οι οποίοι διανυκτέρευαν σε φυλάκια κατάλληλα εξοπλισμένα για τη διαβίωσή τους. Ανάλογα με το δυναμικό του συνεταιρισμού οι βάρδιες άλλαζαν κάθε δύο με έξι μέρες. -Ο πυρήνας κάθε διβαριού είναι το φυλάκιό του. Εκεί εργάζεται, τρώει και κοιμάται ο φύλακας που έχει βάρδια, εκεί φυλάσσονται τα δίχτυα, οι μηχανές, τα εργαλεία, τα τελάρα, οι ζυγαριές για την εμπορία των ψαριών, καθώς και όλος ο απαραίτητος εξοπλισμός για τη διαχείριση του διβαριού. -Μια πρόχειρη ξύλινη μαρίνα χρησιμοποιείται για την αγκυροβόληση των πριαριών. Σήμερα τα φυλάκια αυτά έχουν αντικατασταθεί σχεδόν στο σύνολό τους με σύγχρονες κατασκευές. -Η αλιεία στις λιμνοθάλασσες έχει εκσυγχρονιστεί με την υιοθέτηση των μόνιμων ιχθυοσυλληπτικών εγκαταστάσεων. Οι σύγχρονες αυτές εγκαταστάσεις αρχικά σχεδιάστηκαν για τις κλειστές λιμνοθάλασσες της Βενετίας και αργότερα, στη δεκαετία του '80, μεταφέρθηκαν και στην Ελλάδα και τοποθετήθηκαν στη θέση των παραδοσιακών καλαμωτών. Αποτελούνται από σταθερά και κινητά στελέχη μέσω των οποίων ελέγχεται και κατευθύνεται η κίνηση των ιχθυοπληθυσμών μέσα και έξω από τη λιμνοθάλασσα. Η επιλογή της θέσης εγκατάστασης των καλαμωτών από τους διβαράδες στηριζόταν στην εμπειρική γνώση της συμπεριφοράς των ψαριών. Με την εισαγωγή της τεχνολογίας των μόνιμων ιχθυοσυλληπτικών εγκαταστάσεων η εμπειρική γνώση συνδυάστηκε με την επιστημονική για τον εντοπισμό της βέλτιστης εγκατάστασης.

-Με ελάχιστες εξαιρέσεις, οι μόνιμες ιχθυοσυλληπτικές εγκαταστάσεις τοποθετήθηκαν στη θέση των καλαμωτών και συχνά με την ίδια περίπου διάταξη και ακολουθούν το ίδιο περίπου σχήμα και τρόπο λειτουργίας. Τα σταθερά στελέχη αποτελούνται από πασσάλους κυρίως από τσιμέντο ή εμποτισμένο ξύλο. Διαθέτουν εγκοπές για την τοποθέτηση των κινητών στελεχών, τα οποία είναι επίπεδα ή κεκαμμένα πλαίσια, κατασκευασμένα από κράμα αλουμινίου ή πολυεστερική υαλορητίνη για την αποφυγή της σκουριάς, αλλά και για τη διευκόλυνση των εργασιών ρύθμισης ανοιγμάτων, λόγω του μικρού τους βάρους. -Τα κινητά στελέχη διαφοροποιούνται ανάλογα με το σχήμα και τη μεταξύ τους σύνδεση. Οι διαστάσεις τους είναι σχεδόν τυποποιημένες και ποικίλουν ανάλογα με τα μεγέθη των αλιευμάτων ανά εποχή. Πρόκειται για ορθογώνια παραλληλόγραμμα ύψους 1,80 – 2 μέτρα και μεταβλητού πλάτους, ανάλογα με τη θέση εγκατάστασης.

Τα τεχνητά έργα στα ποτάμια και η εντατικοποίηση της γεωργίας και της κτηνοτροφίας δημιούργησαν σταδιακά τα σημερινά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Αμβρακικός κόλπος και οι γύρω υδροβιότοποι. Τα υδροηλεκτρικά φράγματα και τα αναχώματα στις όχθες των ποταμών για την προστασία από τις πλημμύρες μείωσαν την προσφορά σε γλυκά νερά στην ευρύτερη περιοχή και σε φερτά υλικά.

Η εντατικοποίηση της γεωργίας και της κτηνοτροφίας έχει ως αποτέλεσμα τη ρύπανση του κόλπου και των λιμνοθαλασσών με γεωργικά και κτηνοτροφικά απόβλητα.

Συχνά είναι τα φαινόμενα εκτροφισμού, ειδικά στις πιο ρηχές και απομακρυσμένες από το στόμιο του κόλπου περιοχές και τις λιμνοθάλασσες.

Το πιο ευαίσθητο οικολογικά σημείο του οικοσυστήματος του Αμβρακικού αποτελεί το στόμιο στο Άκτιο μαζί με το λιμάνι της Πρέβεζας που είναι το μοναδικό πέρασμα για την ανανέωση των νερών του κόλπου. Σ αυτή την περιοχή μάλιστα έχουν γίνει παρατυπίες όπως μπάζωμα θαλασσίου χώρου για την κατασκευή μαρίνας και ο προβλήτας του λιμανιού Πρέβεζας που εμποδίζουν την καλή κυκλοφορία των νερών του κόλπου με τα νερά του Ιονίου. Θα πρέπει ακόμη να αναφερθεί ότι επιζήμια για το περιβάλλον καθίσταται και η συνήθης για τους καλλιεργητές τακτική ανόρυξης μεγάλου αριθμού γεωτρήσεων με κίνδυνο εξάντλησης του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα και την άντληση υφάλμυρου νερού. Ο κακός χωροταξικός σχεδιασμός του νομού εντοπίζεται στη διάσπαρτη και ανεξέλεγκτη δόμηση ακόμη και εντός προστατευόμενων Περιοχών και τη μη δημιουργία βιομηχανικού πάρκου στη περιοχή. Η απουσία θεσμοθετημένων χρήσεων γης συμβάλει ουσιαστικά στην αυθαίρετη και ατιμώρητη καταπάτησή τους.

-Παρά τα σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα ο Αμβρακικός κόλπος και οι υγροβιότοποί του, η περιοχή διαθέτει αξιόλογες προοπτικές στο χώρο των φιλικών προς το περιβάλλον δραστηριοτήτων.

Η τοποθεσία αποτελεί αναμφίβολα ένα θετικό παράγοντα για την ανάπτυξη οικοτουρισμού. Το λιμάνι της Ηγουμενίτσας, το αεροδρόμιο του Ακτίου, η εύκολη πλέον πρόσβαση από τη βόρεια Ελλάδα με την ολοκλήρωση της Εγνατίας οδού και η αναμενόμενη εκτέλεση των εργασιών κατασκευής της Ιόνιας Οδού ταυτόχρονα με την ανάπτυξη ενός κλίματος σε παγκόσμιο επίπεδο ζήτησης νέων μορφών τουρισμού και το αυξανόμενο ενδιαφέρον για την οικολογία δεν είναι κάτι άλλο εκτός από μια μεγάλη ευκαιρία για τον τόπο και τους πολίτες του.

Η πτωτική τάση της απόδοσης της αλιείας επιφέρει άμεση μείωση του εισοδήματος των αλιέων, συνεπώς σταδιακή απαξίωση του επαγγέλματος, ιδιαίτερα από τους νέους και τελικά την απώλεια του παραδοσιακού χαρακτήρα. Είναι επομένως σημαντική η συνδυασμένη προσπάθεια διατήρησης των αλιέων στην αλιευτική δραστηριότητα αλλά και της εξασφάλισης της ακεραιότητας των τοπικών τους κοινωνιών χωρίς την αύξηση της αλιευτικής προσπάθειας.

Ο αλιευτικός τουρισμός πρόκειται για οικοτουρισμό που πραγματοποιείται στο υγρό στοιχείο και περιλαμβάνει την ανάπτυξη αλιευτικών δραστηριοτήτων από τους επαγγελματίες αλιείς με σκοπό την ψυχαγωγία των τουριστών και τη διάδοση της αλιευτικής κουλτούρας. Οι στόχοι του αλιευτικού τουρισμού είναι αφενός η ψυχαγωγία του κοινού μέσω της αλιείας και η γνωριμία με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της και αφετέρου η οικονομική ενίσχυση των αλιέων και η τόνωση του κοινωνικού ιστού τους.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Συγκριτικής Μελέτης Ανάπτυξης Αλιευτικού Τουρισμού στις Κυκλάδες και τον Αμβρακικό Κόλπο φαίνεται ότι η γνωριμία και τριβή με την αμιγώς παραδοσιακή αλιεία είναι έντονη. Στα πλαίσια αυτής της μελέτης το 43.9% των ερωτηθέντων στον Αμβρακικό απάντησε θετικά στο αν θα πλήρωνε κάποιο αντίτιμο για την ενασχόληση με τον αλιευτικό τουρισμό, ενώ το ποσοστό των αλιέων που δήλωσαν ότι θα επιθυμούσαν να εμπλακούν σε τέτοιες δραστηριότητες αγγίζει το 94.5%.

Το διπολικό σύστημα των ωφελειών που προκύπτουν μέσω του αλιευτικού τουρισμού με τελικούς αποδέκτες τους καταναλωτές και τους παρόχους της υπηρεσίας (αλιείς) είναι σύμφωνο με τις επιταγές της αιφόρου ανάπτυξης.

Η ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού ως προσπάθεια αρμονικής συνύπαρξης ψαράδων και φυσικού περιβάλλοντος μέσα από την ανάδειξη και προστασία των φυσικών, ιστορικών, πολιτιστικών και παραδοσιακών αξιών της περιοχής, θα συμπληρώσει το εισόδημά

τους και θα δημιουργήσει έναν νέο τομέα τουριστικής δραστηριότητας μοναδικό για τα ελληνικά δεδομένα.

Έτσι λοιπόν προτείνω τη δημιουργία στην ευρύτερη περιοχή ενός δικτύου αλιευτικού τουρισμού που περιλαμβάνει σε επιλεγμένες θέσεις σταθμούς επιβίβασης σε καΐκια. Βονιτσα, Σαλαώρα μετεπιβίβαση, Ροδιά όπου προτείνω την δημιουργία παρατηρητηρίου για πτηνά και υπαίθριων καθιστικών-κουζίνας όπου οι επισκέπτες θα μπορούν να μαγειρέψουν τα ψάρια τα οποία έχουν αλιεύσει. Σύμφωνα με το ΓΠΣ του 09 για το δημο Πρέβεζας φαίνεται ότι η πολη της Πρέβεζας αποτελεί το σταυροδρόμι δυο καταγεγραμενων ζωνών ανάπτυξης. Αποτελεί την ενδιάμεση περιοχή που επηρεάζεται τόσο από τη ζώνη ανάπτυξης του Ιονίου Πελάγους που οφείλεται στην πολύ μεγάλη χιλιομετρικά ακτογραμμή με παραλίες και που είναι διαμορφωμένη, όσο από τη ζώνη ανάπτυξης του αμβρακικού κόλπου που παραμένει αναξιοποίητη. Έτσι επιλέγω την Πρέβεζα ως κεντρική πύλη αυτού του δικτύου ως δηλαδή το εμβληματικότερο σημείο αυτού του δικτύου.

Το πρώτο και ίσως πλέον προφανές άλλωστε στοιχείο που διέπει την Πρέβεζα είναι αυτή η ιδέα της μετάβασης, του περάσματος. Άλλωστε Πρέβεζα σημαίνει πέρασμα. Πέρασμα πρωταρχικά από τον αμβρακικό στο Ιόνιο και αντίστροφα.

Και η ιστορία της πόλης είναι ένα διαρκές πέρασμα με σημείο εκκίνησης τη δύση της Νικόπολης και την κάθοδο του πληθυσμού προς τη σημερινή θέση του οικισμού. Ένα διαρκές πέρασμα ανάμεσα στους διαδοχικούς κατακτητές.

Η απελευθέρωσή της από τους Τούρκους το 1912 φέρνει έντονες ανακατατάξεις στον χαρακτήρα της μιας και ο πληθυσμός της αυξάνεται εντυπωσιακά κατά 89%. Ένα μεγάλο ποσοστό που κατοικούσε στην ύπαιθρο βρίσκει καταφύγιο στο εσωτερικό της πόλης, με το λιμάνι να τους προσφέρει τη δυνατότητα επαγγελματικής απορρόφησης. Επιπλέον, στον πληθυσμό της πόλης προστίθενται οι πρόσφυγες της μικρασιατικής καταστροφής. Η πόλη που από την προηγούμενη κιόλας περίοδο εκείνη υπό την τουρκική κατοχή, είχε απολέσει κατά πολύ την πολεοδομική της οργάνωση με γειτονιές γύρω από ναούς και ελεύθερους δημόσιους χώρους όπου οι Ενετοί οργάνωσαν, βρίσκεται να πυκνώνει ολοένα και περισσότερο. Οι ανάγκες κατοίκησης γίνονται ξαφνικά μεγαλύτερες. Στενοί ασφυκτικοί δρόμοι, που πολλές φορές καταλήγουν σε αδιέξοδα συνθέτονται σαν ένας ιστός αράχνης χωρίς καμία παραλληλία ή καθετότητα. Μονώροφα ή διώροφα κτίρια με στέγη που συχνά οι όψεις τους εκθέτουν έναν δειλό εξώστη, χωροθετημένα ξυστά στον ρυμοτομικό άξονα και κάποια άλλα που κρύβουν πίσω από μια περίτεχνα σκαλισμένη μεταλλική πόρτα μια εσωτερική αυλή, καθαρό στοιχείο οθωμανικής οργάνωσης της κατοικίας.

Η αστικότητα που άρχισε προοδευτικά να αναπτύσσεται μέσα στους αιώνες όρισε την ιδιαίτερη ταυτότητά της μέσα από μια ιδιαίτερη αναδιπλούμενη εσωστρεφή κίνηση, η οποία εκφράζεται με τη φρουριακή οργάνωση, το δαιδαλώδες παραδοσιακό κέντρο, τα φρούρια, αλλά και την τάφρο. Όλη αυτή η συγκρότηση της πόλης άρχισε να βρίσκει σιγά σιγά εκτόνωση στο παραλιακό της μέτωπο – καθόλου περίεργο για μια πόλη που γεννήθηκε στο νερό.

Είναι αυτή η περίοδος που ο Κωστας Καρυωτάκης επισκέπτεται την πόλη και κατάφερε έπειτα από την αυτοκτονία του και το τιτλοφορημένο ποίημα Πρέβεζα που άφησε παρακαταθήκη να στιγματίζει για πάντα την πόλη. Οι επιστολές του προς φίλικά του πρόσωπα εκείνη την περίοδο μας δίνουν μια εικόνα για την πόλη: *Τα σπίτια, τουρκόσπιτα του χειρίστου είδους, άρχισαν να έχουν αρχαιολογική αξία. Ξεπετιούνται εδώ κι εκεί, το καθένα όπου το 'σπειρε ο νοικοκύρης του, ώστε οι δρόμοι που σχηματίζονται κατά σύμπτωση εν τω μεταξύ, να μην ξέρεις πούθε αρχίζουν και που οδηγούν. Κανέναν άλλωστε δεν είναι μακρύτερος από τριάντα μέτρα*

Δωμάτιο ήβρα σ' ένα ερειπωμένο σχεδόν σπίτι. Ελπίζω να μην πέσει πάρα πολύ σύντομα, ή, αν πέσει, να μην είμαι μέσα, ή, αν είμαι, να μην πάθω τίποτε, δεδομένου μάλιστα ότι θα προφτάσω να πηδήσω στο απέναντι σπίτι, αφού ο δρόμος, ένας από τους κεντρικότερους, το επιτρέπει». «Όσοι σέβονται τον εαυτό τους, φροντίζουν και φεύγουν εγκαίρως».

« Περπατώντας αργά στην προκουμαία, υπάρχω λες κι ύστερα δεν υπάρχουν» έγραψε ο ποιητής και αισθάνεται απόλυτα αυτούς τους στίχους κ ά π ο ι ο ς Κ περπατώντας αργά σε αυτήν.

Είναι αυτή η προκουμαία το σύνορο, το όριο, η γραμμή, ένα όριο σαφές κι αναντίρρητο. Ήταν και εξακολουθεί να είναι όλη η ζωή της πόλης, η βιτρίνα της, η προμενάδα της. Από τη μία πλευρά η ξηρά με τα μονώροφα ή διώροφα κτίρια με στέγη, τα μεζεδοπωλεία, τα καφέ, και από την άλλη η θάλασσα, τα σκάφη αναψυχής, οι ψαρόβαρκες που συνθέτουν όλη την εικόνα της πόλης. Δύο πόλοι που συνεχώς αλληλεπιδρούν, συγκρούονται και ισορροπούν, όπου ο ένας μεταμορφώνει τον άλλον και συνθέτουν καταλυτικά την ταυτότητα της πόλης. Γιατί όσα χρόνια κι αν περάσουν είναι αυτή η προκουμαία που παραμένει σταθερή. Είναι αυτή η καλά προστατευμένη θάλασσα του Αμβρακικού που βρέχει τα πόδια της η πόλη, που θα σε προσελκύσει μέσα από τους στενούς κάθετους άξονες που καταλήγουν σε αυτή σα μικρά ρέματα, είναι αυτή που θα σε υποβάλει στα ίδια αισθήματα φυγής, άνεσης, αβίαστης προοπτικής.

Ο άξονας αυτός παρέλαβε διαχρονικά πολλές λειτουργίες για να καταλήξει να είναι σήμερα ο κυριότερος άξονας κοινωνικής ζωής ακριβώς στο όριο πόλης νερού. Εδώ το κέντρο δεν είναι ένας πυρήνας, μια πλατεία, κάτι εσωστρεφές, αλλά μια γραμμή. Μοιάζει η πόλη να καθρεφτίζεται στο νερό και να ζητάει ναρκισσιστικά να κοιτάζει το είδωλό της.

Αυτός ο άξονας διαφοροποιείται σε 3 θα λεγαμε ενότητες. Από τη μια είναι η είσοδος της πόλης όπου υπάρχει το parking. Η δευτερη ενότητα που χαρακτηρίζεται από την αναψυχή και την περατζάδα των Πρεβεζάνων και η Τρίτη ενότητα που η κίνηση αυτή διακόπτεται λόγω χρήσεων- ταχυφαγεία, πιασα ταξί. Σε αυτό το σημείο κατά τις πρώτες πρωινές ώρες παρατηρείται ένα άτυπο εμπόριο αλιείας. Αλιείς καταφθάνουν απ τον αμβρακικό και εκθέτουν την ψαριά τους. Ο πωλητής-ψαράς μέσα στη βάρκα και ο αγοραστής στην προκουμαία. Αφού άλλωστε παρά την έντονη αλιευτική κουλτούρα του τόπου, η πόλη δε διαθέτει ιχθυαγορά.

Λόγω λοιπόν αυτών των χαρακτηριστικών δηλαδή των ροών των πεζών που παρατηρούνται αλλά και της μνήμης που κουβαλά αυτό το σημείο επιθυμία μου είναι να παραλάβω τον επισκέπτη μέσα από ένα πέρασμά του στην πόλη, και να τον οδηγήσω σε ένα ακόμα πέρασμα αυτό προς τον αμβρακικό. Εδώ λοιπόν επιλέγω τη δημιουργία ενός υπαίθριου θεάτρου στραμμένο στην πόλη που προσφέρει θεάσεις τόσο στην πόλη στο σύνολό της, όσο και σε αυτή

την πολύ ενδιαφέρουσα κίνηση που διαδραματίζεται στον παραλιακό άξονα.. τη δημιουργία ιχθυαγοράς που απευθύνεται τόσο στον κάτοικο όσο και στον επισκέπτη και τη δημιουργία κέντρου ενημέρωσης και συγκεκριμένα μουσείου περιβάλλοντος για τον αμβρακικό κόλπο και μουσείο αλιείας. Ο επισκέπτης δλδ έχει τη δυνατότητα να ενημερωθεί μέσα από την περιήγησή του στον χώρο για το ποιος είναι ο αμβρακικός κόλπος και να επιλέξει να επιβιβαστεί σε κάποιο καΐκι και να ανακαλύψει αυτό που βρίσκεται καλά κρυμμένο.. ακύμαντο και σιωπηλό. Η εννοια της μετάβασης όπως συμβαίνει σε αυτή την περίπτωση, η κίνηση μεταφέρεται πέραν του ορίου σε άλλο κινούμενο σύνολο – το σκάφος με σκοπό το ταξίδι.

Το μεγαλύτερο στοίχημα καθόλη τη διάρκεια της έρευνάς μου και ο μεγαλύτερος προβληματισμός αφορά το με ποιο τρόπο επεμβαίνω στο θαλάσσιο μέτωπο. Ποιες είναι εκείνες οι παράμετροι που λαμβάνω υπόψιν.

Από τη μια πλευρά η ξηρά με ποικίλα δεδομένα και παραμέτρους στο σχεδιασμό κι από την άλλη το νερό με την αντίληψη των κτιρίων ή του κτιρίου με ολοκληρωμένες προοπτικές άλλοτε στατικά από την απέναντι μεριά κι άλλοτε σε κίνηση από ένα σκάφος/πλοίο με τελική αναζήτηση τι γίνεται με το συνδυασμό αυτής της αμφίπλευρης δυναμικής.

Είναι δυνατό να υποθέσει κάποιος ότι το κτίριο ή τα κτίρια κατά ένα μεγάλο μέρος τους από συνθετική άποψη είναι γέννημα – παράγωγο – αποτέλεσμα της επαφής ξηράς και νερού σε συγκεκριμένη περιοχή. Ή αλλιώς η προσέγγιση της κεντρικής ιδέας στο σχεδιασμό τους είναι άμεσα συναρτημένη με τον παράγοντα νερό και τις ποικίλες παραμέτρους που προκύπτουν από την ύπαρξή του.

Η κεντρική μου ιδέα λοιπόν διαμορφώθηκε από το διβάρι και το σχηματισμό του. Αυτό το άνοιγμα σε σχήμα ν σε κάτοψη από όπου εισέρχονται τα ψάρια διαμόρφωσαν την πρώτη μου μολυβιά σε ένα αμήχανο λευκό χαρτί.

Το δεύτερο στοιχείο είναι η καλαμωτή.

Στη λιμνοθάλασσα της Ροδιάς στην καρδιά του υδροβιότοπου, έχω επιλέξει τη δημιουργία ενός από τους σταθμούς του δικτύου. Η θέση είναι τέτοια που επιτρέπει την εύκολη πρόσβαση από την πόλη της Άρτας και καθώς βρίσκεται στο σημείο όπου εντοπίζεται η μεγαλύτερη πυκνότητα ψαριών αλλά και αποτελεί ταυτόχρονα την περιοχή με πολύ έντονο το χαρακτηριστικό του καταφυγίου σπάνιων ειδών πουλιών ευνοεί τη λειτουργία παρατηρητηρίου. Η εκμετάλλευση του υψώματος στον τόπο αυτόν σε αντίθεση με την επιπεδότητα που παρατηρείται στο σύνολο της ευρύτερης περιοχής ενισχύει ακόμα περισσότερο αυτή τη χρήση. Στη θέση αυτή επέλεξα τη δημιουργία υπαίθριων καθιστικών και κουζίνας, όπου ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να μαγειρέψει ο ίδιος και να γευματίσει.

